

En förutsättningsskapande handlingsplan 2021–2023 för Livsmedelsstrategin i Västmanland

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Region
Västmanland

MÅLARDALEN

Hushållnings
sällskapet

Livsmedelsstrategin finansieras av EU och sker i samarbete mellan följande fyra parter:

Innehåll

1	Inledning	2
2	Strategier	3
2.1	Nationella livsmedelsstrategin.....	3
2.2	Regional utvecklingsstrategi (RUS).....	4
2.3	Västmanlands regionala livsmedelsstrategi (LMS).....	5
2.3.1	Handlingsplan 2019-2020.....	6
3	Målbild 2030	6
4	Nuläge	7
4.1	Organisation och finansiering.....	7
4.2	Genomfört arbete.....	7
4.3	Pågående projekt, förstudier och initiativ.....	8
4.4	Avstämning mot strategiska mål	8
5	En förutsättningsskapande handlingsplan 2021-2023	10
5.1	Behov av att skapa förmåga att agera och ge effekt	10
5.1.1	Förstärka förmågan att verkställa strategin.....	10
5.1.2	Förstå hur livsmedelskedjan utvecklas	10
5.1.3	Kommunicera resultat, utveckling och kunskap	10
5.2	Åtgärder och aktiviteter 2021-2023	11

1 Inledning

Livsmedelskedjan omfattar en stor del av samhället och utgörs av alla de aktörer, varor och tjänster som ser till att det finns mat att lägga på tallriken. Livsmedelskedjan jobbar för att maten skall vara näringsriktig, hållbart producerad, möjlig att köpa och god!

Världens befolkning växer och fortsätter växa vilket innebär att efterfrågan fortsatt kommer att öka på livsmedel. Både i Sverige och i världen. En växande efterfrågan ställer krav på ökat utbud. Det utbudet behöver den lokala livsmedelsindustrin svara upp mot eller så löser vi det med importerade livsmedel.

Den globala livsmedelsproduktionen kommer att öka. Det är den största industrigrenen i världen och den tredje största i Sverige. I många länder är det den viktigaste industrigrenen och exporterar stora mängder livsmedel. Aktörer som exporterar har ett erbjudande som är attraktivt och konkurrerar med det lokala utbudet. Det kommer successivt att fortsätta förändra vem som levererar maten till våra bord. Som lokal aktör behöver man kunna konkurrera med andra nationella och internationella erbjudande. Det kommer kräva fortsatt innovation och utveckling.

Människan i ett modernt samhälle förväntar sig att mat skall finnas tillgänglig. Det ställer krav på att samhället tänkt igenom hur det ska kunna fungera i kristider.

För att motsvara förväntningar och tillvarata möjligheter har det formulerats strategier nationellt och regionalt som syftar till att påverka utvecklingen i livsmedelskedjan. Den här handlingsplanen sammanfattar hur Västmanland skall agera 2021–2023 för att nå målen i strategierna.

2 Strategier

Utgångspunkterna för samhällets insatser för att förstärka livsmedelskedjan är:

- Nationella livsmedelsstrategin
- Regionala utvecklingsstrategin
- Regionala livsmedelsstrategin

2.1 Nationella livsmedelsstrategin

Vision till 2030

Den svenska livsmedelskedjan år 2030 är globalt konkurrenskraftig, innovativ, hållbar och attraktiv att verka inom.

Övergripande målet

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

Regeringens nationella livsmedelsstrategi är ett policydokument utan tydliga regler och förklaringar hur den lokala och regionala implementeringen kan gå till. Till strategin kopplades en handlingsplan som sen har följts av två handlingsplaner till. Den första handlingsplanen pekar på tre strategiområden som viktiga för att:

- Stärka konkurrenskraften och lönsamheten, Regler och villkor
- Underlätta konsumentens medvetna val, Konsument och marknad
- Öka produktivitet och hållbarhet, Kunskap och innovation.

Efterföljande handlingsplaner har beslut och insatser inom samma strategiområden.

Mål för 3 strategiska områden

Regler och villkor

Målet ska vara att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regel-förenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

Konsument och marknad

Målet ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Kunskap och innovation

Målet ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

2.2 Regional utvecklingsstrategi (RUS)

Den regionala utvecklingsstrategin beslutades 2020 och lyfter upp livsmedelsproduktionen som delmål 12 inom målområdet Ett tillgängligt Västmanland.

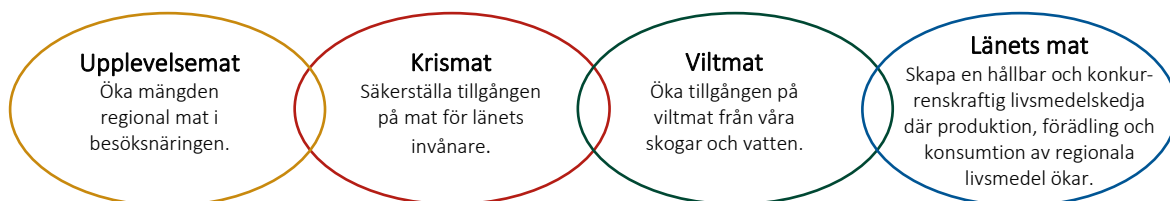
Ett framgångsrikt arbete med delmål 12 kommer att förstärka regionens framgångar inom flertalet av målområdena. Beskrivningarna av mål 12 är i stort hämtade från den regionala livsmedelsstrategin som formulerades 2018 och ägs av Länsstyrelsen.

2.3 Västmanlands regionala livsmedelsstrategi (LMS)

Målet för strategin är formulerat som:

Västmanlands **livsmedelsproduktion ska öka fram till år 2030**. Det är utgångspunkten för den regionala livsmedelsstrategin som omfattar hela kedjan, från producent till konsument. Produktionsökningen främjar länetts sysselsättning, utvecklar landsbygden och minskar sårbarheten vid kriser. Jordbruket och livsmedelsproduktionen kopplar till i stort sett alla av FN:s globala utvecklingsmål (Agenda 2030).

Livsmedelsstrategi beslutades 2018 efter ett arbete med intressenter från livsmedelskedjan. Strategin omfattar fyra målområden med fem olika perspektiv:

	Upplevelsemat	Krismat	Viltmat	Länetts mat
Tillväxt och marknad	Öka matens betydelse som reseanledning till Västmanland.	Öka robustheten hos livsmedelskedjans aktörer.	Öka tillgången av viltmat på marknaden.	Öka efterfrågan på regional mat.
Klimat och miljö	Säkra att upplevelsematen ett så litet ekologiskt fotavtryck som möjligt.	Öka livsmedelskedjans förmåga att hantera klimatförändringar.	Bidra till klimatsmarta val för hållbar konsumtion.	Utveckla cirkulära system inom livsmedelskedjan.
Regler och förenkling	Skapa bättre samsyn och enkelhet i regelverken.	Öka kunskapen om de regelverk som gäller vid höjd beredskap/krig.	Skapa välfungerande distribution av vildsvinskött.	Förenkla administration och snabba på beslutsprocesser för producenter, förädlare och tillsynsmyndigheter.
Innovation och forskning	Möjliggöra kluster och tillgängliggöra innovationsmiljöer för att utveckla nya produkter och tjänster relaterade till mat.	Öka kommunens beredskap för livsmedelsbrist vid kris eller höjd beredskap/krig.	Bidra till bredare användning och konsumtion av viltmat.	Resultatet av forskning och innovationer ska till större del komma företagare till handa.
Jobb och kompetens	Öka antalet småskaliga aktörer inom besöksnäringen som har mat som reseanledning.	Öka beredskap och kunskap hos individen för att klara sig med mat i hemmet upp till en vecka.	Öka möjligheterna till försörjning inom området.	Öka livsmedelskedjans attraktivitet för att säkra återväxt och kompetensförsörjning.

2.3.1 Handlingsplan 2019–2020

Till strategin har kopplats en handlingsplan för 2019–2020 där en rad aktiviteter är beskrivna. Handlingsplanen finns på Länsstyrelsen hemsida.

I arbetet med aktiviteterna har en uppdelning av målområden funnits där Region Västmanland svarat för Upplevelsemat, LRF för Länets mat och Länsstyrelsen för Krismat och Viltmat.

Viktiga erfarenheter och insikter från aktiviteter i den tidigare handlingsplanen återvinns. Framförallt en analys av livsmedelskedjan (Rapport 2020:14 från Länsstyrelsen) och arbetet med att försöka formera en plattform för samarbete i länet.

3 Målbild 2030

2030 när arbetet med strategin summeras har livsmedelsproduktionen i Västmanland ökat väsentligt i alla aspekter genom ökad produktivitet i vår spannmåls- och djurproduktion, etablering av nya grödor och odlingstekniker, nya kanaler för viltkött och ökad lokal förädling.

Ökningen har skett med hållbara metoder och bidragit till ökad lönsamhet och ökad sysselsättning genom en miljömässigt hållbar livsmedelsproduktion.

Livsmedelskedjan är en integrerad del av näringslivet, där näringsliv och gröna näringar tillsammans utgör ett grönt näringsliv. Innovation bedrivs och kopplar ihop alla delar av det lokala kunnandet och samarbeten med andra regioner vilket gjort Mälardalen till en internationellt stark livsmedelsregion och Västmanland till en plats där företag startar och vill etablera sig för att det finns bra förutsättningar för cirkulära system, många lyckade etableringar och export av livsmedel.

Samhällets organisationer som kommuner, region och länsstyrelse har en god kunskap om hur de bidrar till och påverkar livsmedelsproduktionen och skapar de bästa förutsättningarna för att balansen mellan företagande inom livsmedelskedjan och hållbarhet i alla aspekter upprätthålls och utvecklas.

Västmanland är ett resmål för alla med mat som sysselsättning eller intresse till alla de arrangemang och event som hålls och den lokala livsmedelsproduktionen återfinns på restauranger, skolmatsalar, vårdmiljöer och hemma.

Regionens aktörer med ansvar för försörjning i kristider har utarbetade och fungerande planer för livsmedelsförsörjningen. Boende i regionen har insikt om vad som förväntas för att klara sin egen beredskap.

4 Nuläge

4.1 Organisation och finansiering

Livsmedelsstrategin drivs som projekt och finansieras av medel ur Landsbygdsprogrammet. Finansiering följer i stort handlingsplanerna.

Den regionala livsmedelsstrategin drivs av en styrgrupp bestående av representanter från Länsstyrelsen (Landsbygdschefen, 2018), Region Västmanland (direktören för regional utveckling, 2018), LRF (ordförande Mälardalen 2018) och Hus-hållningssällskapet (representant från styrelsen, tillkom 2020).

Personella resurser i projektet har varit projektledare 50% fram till augusti 2020 och 60% projektledning därefter. Därutöver har en del aktiviteter som Bonden i skolan och Affärsutveckling till stor del finansierats med medel ur projektet.

För tiden 2021–2023 förstärks resurserna till ca 1 heltidstjänst fördelat på två personer.

4.2 Genomfört arbete

Ett omfattande arbete har gjorts med att initiera förändringsarbete i Livsmedelsstrategins fyra olika målområden Upplevelsemat, Krismat, Viltmat och Länets mat.

- Handlingsplan 2019–2020, framtagen med aktörer i livsmedelskedjan och offentliga tjänstepersoner och beslutsfattare, och sedermera genomförd. Handlingsplanen och status redovisas på hemsidan.
- Analys av livsmedelskedjan, Rapport 2020:14, Aktörsanalys Livsmedelskedjan
- Workshop-serie med primär-och förädlingsproducenter vintern 2020

Erfarenheter och insikter från det arbetet har lett fram till de prioriteringar och aktiviteter samredovisas i kommande avsnitt.

4.3 Pågående projekt, förstudier och initiativ

Projekt inom Livsmedelsstrategins områden.

FoodÖMS	Förstudie. Länsstyrelsen, Regionen och Vreta Kluster	Klart nov 2021	Förstå de tre viktigaste utmaningarna för livsmedelskedjan och formulera genomförandeprojekt för att adressera frågorna.
Investeringskapital	Förstudie. Länsstyrelsen, Vreta Kluster, Agro Örebro, Agro Sörmland	Klart nov 2021	Förstå vilken tillväxt som behöver finansieras, hur förutsättningarna för finansiering ser ut och adressera utmaningarna i ett genomförandeprojekt.
Regler och Villkor	Samarbetsprojekt fem länsstyrelser och Tillväxtverket	Klart 2022	Förstå och ändra tillämpning av regler och villkor i tillstånds- och tillsynsärenden för att minska hinder för tillväxt.
Bonden i Skolan	Projekt för skolelever, SYO-konsulenter och lärare. LRF.	Klart 2021	Projekt för att öka attraktiviteten och förståelsen för (lokal) livsmedelsproduktion.
Livsmedelsstrategitillämpning i kommuner	Samarbete mellan Västerås Stad och Länsstyrelsen	Klart nov 2021	Kartlägger vad kommunen gör och skulle kunna göra för att öka sitt bidrag till målen för livsmedelsstrategin.
Attraktiv lokalisering	Samarbete med Västerås Stad	Klart 2021	Hur kan kommunen vara mer attraktiv för etablering av livsmedelstillverkning och vilken tillverkning har kommunen bra förutsättningar för
Lokal mat på Menyn	Genomförandeprojekt Smaka på Västmanland	Klart mars 2023	Projekt som tar helt lokala rätter till menyn på restaurang, kopplar ihop livsmedelsproducenter, konsumenter och restauranger
Agro Västmanland	Initiativ av styrgruppen	Klart 2021	Bilda plattform för samverkan och genomförande av förstudier, projekt och initiativ som syftar till att öka hållbar livsmedelsproduktion

4.4 Avstämning mot strategiska mål

Genom att mappa in pågående initiativ, förstudier och projekt i strategins målområden och perspektiv erhålls följande bild.

	Upplevelsemat	Krismat	Viltmat	Länets mat
Tillväxt och marknad	FoodÖMS, Investeringskapital, Lokalt på Menyn, Mer svenskt kött på restaurang			FoodÖMS, Investeringskapital, Lokalt på Menyn, Attraktiv lokalisering, Mer svenskt kött på restaurang
Klimat och miljö	FoodÖMS			FoodÖMS, Attraktiv lokalisering
Regler och förenkling	Regler och villkor			Regler och villkor
Innovation och forskning				
Jobb och kompetens	Lokalt på menyn			Bonden i skolan

Aktiviteterna i strategin prioriterar åtgärder som höjer livsmedelsproduktionen då det är åtgärder som kräver lång framförhållning innan resultatet kan åtnjutas. Indirekt underlättas också ett arbete kring försörjning i kris om den lokala livsmedelsproduktionen ökar.

Västerås Stad har gjort ett omfattande arbetet inom Krismat genom att se över sina planer för försörjningsberedskap. Det finns en uttalad förväntan från Livsmedelsstrategin att det arbetet kan spridas till övriga kommuner i länet.

Kronobergs län och Jordbruksverket driver ett projekt som syftar till att det 2023 ska vara väsentligt lättare att sälja och distribuera vildsvinskött. Vildsvin är en viktig del av satsningen inom Viltmat.

Sammantaget är prioriteringarna en konsekvens av att kraftsamla resurser för att göra verklig skillnad och i den ordning det ger bäst resultat för att nå strategins övergripande mål – att öka livsmedelsproduktionen.

För att verkligen kunna göra skillnad och förverkliga strategins mål i alla perspektiv behöver ett antal åtgärder vidtas vilket redovisas i nästa avsnitt.

5 En förutsättningsskapande handlingsplan 2021–2023

Mot bakgrund av de redovisade strategierna, målbild 2030, genomförda och pågående aktiviteter är den samlade bedömning att Livsmedelsstrategin för regionen Västmanland att ett strukturellt grepp behöver tas för att skapa handlingskraft och påverkan. Med kraft och möjlighet att påverka så behöver vi också bättre förstå vad att göra och vilka resultat som ges av de aktiviteter som utförs.

Det är också en samlad bedömning att genomförandet av livsmedelsstrategin är komplex och involverar stora delar av samhället och dess organisationer lokalt. Det är också så att närliggande regioner har en liknande problembild men tillsammans har regionerna olika styrkor som kan bidra till varandras framgång. Det finns sannolikt en del att vinna på att samverka kring många frågor och dela på resultatet av varandras arbete.

Det har utkristalliserats tre behov för att framgångsrikt driva livsmedelsstrategin kommande period.

5.1 Behov av att skapa förmåga att agera och ge effekt

5.1.1 Förstärka förmågan att verkställa strategin

Det har blivit uppenbart i samarbetet med andra regioner i förstudierna att det behövs en organisation som kan vara den aktör som medverkar och driver projekt inom livsmedelskedjan. Likaså behövs den organisationen för att knyta ihop samarbeten med aktörer i och kring livsmedelskedjan.

Organisationen behöver ha en självständig roll från myndigheter och företag men samverka med dem.

Om strategins svarar på frågan vad som ska göras, så svarar utförandeorganisationen på frågan hur.

I samarbetet med andra regioner har intryck tagits av Agro Öst och etableringen av deras noder i Södermanland och Örebro som effektiva verktyg.

5.1.2 Förstå hur livsmedelskedjan utvecklas

Arbetet med genomförande av aktörsanalys med mera har gett värdefull kunskap om nuläget. För att förstå om och hur verkligheten förändras och utfallet av det arbete som görs så behövs metoder och rutiner för att följa utvecklingen och kunna föreslå åtgärder och insatser som är relevanta och bedöms ge avsedd effekt.

5.1.3 Kommunicera resultat, utveckling och kunskap

Resultat, utveckling och kunskap från arbetet med livsmedelsstrategin behöver spridas till och mellan intressenter. Det behöver struktureras hur det löpande skall kunna ske effektivt.

5.2 Åtgärder och aktiviteter 2021–2023

Nedanstående tabell sammanfattar de behov handlingsplanen pekar på och vilka åtgärder och aktiviteter som de leder till.

Behov	Åtgärd	Aktivitet	När
Förstärka förmågan att verkställa strategin	Etablera organisation för att driva innovation, utveckling och regionala samarbeten kring detta	Initiativ till att etablera Agro Västmanland	Maj 2021
	Organisera samarbeten med andra livsmedelsstrategier	Initiativ till samarbeten med Livsmedelsstrategier kring Mälardalen	Våren 2021
	Undersöka om aktiviteter inom Livsmedelsstrategin och RUS kan förstärka varandra	Initiativ till dialog mellan Länsstyrelse och Regionen	Våren 2022
	Organisera samarbeten med kommuner inom Krismat	Initiativ till gemensam avstämning av läget och beskriva behovet av förändring.	2023
	Tillvarata resultaten från samarbete om kommunens roll i Livsmedelsstrategin	Slutföra rapporten och dela insikter.	Nov 2021
	Följa upp hur samarbetet mellan producenter och offentlig tillsyn utvecklas.	Delta i projektet Regler och villkor	2021–2022
Förstå hur livsmedelskedjan utvecklas och hur det ska påverka strategin	Involvera organisationer i alla aspekter av strategin	Komplettera styrgruppen med Smaka på Västmanland.	Hösten 2021
		Översyn av sammansättning	Hösten 2022
	Etablera process för uppföljning	Undersök hur andra livsmedelsstrategier följer upp	2021–2022
		Etablera process	2022
	Följ upp området Viltmat	Dialog med andra livsmedelsstrategier	2023
Kommunicera resultat, kunskap och utveckling	Etablera en Livsmedelsstrategidag	Beskriv mål och syfte och förslag till genomförande	2021
		Undersök förutsättningarna att samarrangera	2021
	Löpande kommunikation till intressenter	Identifiera intressenter och behov av information	2021
	Stående deltagande i Partnerskapsdagar för dialog	Initiera med ansvarig	2021

